

Петро Немировський

ФРАНЦИСК АССИЗЬКИЙ

Оповідання

Переклад Ірина Гаркуша

1

Всю ніч я думав про завтрашню риболовлю, крутився з боку на бік, часто дивився на годинник у своєму мобільному телефоні — боявся проспати.

Ввечері напередодні я поставив електронний будильник на п'яту ранку, кілька разів перед сном нагадав татові, аби й він не забув на своєму телефоні встановити будильник на п'яту ранку.

Завтра я наловлю бага-а-ато риби. Нема нічого прекраснішого за риболовлю! Ані морозиво, ані катання на велосипеді, ані навіть ігри на комп'ютері не можуть зрівнятися з риболовлею. Звичайно, це не означає, що я не люблю їсти морозиво, кататись на велосипеді і, тим більше, грати на комп'ютері. Але риболовля — це щось особливе.

Коли батьки запитують, ким я хочу бути, коли виросту, відповідь в мене готова — рибалкою. Нещодавно я заявив батькам, що хочу кинути школу. «Чому?» — «Тому що, вже вмію рахувати, читати й писати, а рибалці інші знання не потрібні. Рибалці потрібна вдача».

Ми довго сперечалися, поки нарешті я не погодився: школу закінчу, але в коледж не піду. Відразу куплю собі катер, рибальські снасті, високі гумові чоботи і з ранку до ночі буду рибалити.

Зловлену рибу буду продавати. Для цього відкрию свій магазин: винайму робітників, може, навіть батьки погодяться там чистити рибу і стояти на касі. В нас буде справжній сімейний бізнес.

Тато потиснув мені руку — мовляв, угода відбулася. Мама, щоправда, пробурчала, що коледж все ж таки потрібно буде закінчити.

2

— Колись ми з мамою їздили до Італії, ти тоді ще не народився і лежав у мами в животі, — розповідав тато, коли зранку ми їхали з ним у машині. — Так от, у Флоренції ми увійшли в знаменитий собор Санта Кроче. А там зберігається ряса святого Франциска Ассизького — давним-давно жив такий чоловік. Лежить за склом така собі темна ряса і мотузка, якою святий Франциск підперезувався.

Позіхаючи, я дивився у віконце, де у сутінках, що почали вже танути, проступали обриси будинків і дерев.

Тато продовжував:

— Ми оглянули в тому соборі розписи на стінах, і мама пішла далі, а я все стояв перед рясою, наче прикутий, не міг зрушити з місця! І раптом — сам не знаю, що на мене найшло — почав молитись і дякувати Богові! І ледь не розплакався, уявляєш? А вся справа — у шматку цупкої матерії і звичайній мотузці. Так, іноді в нашому житті стається щось таке, що важко пояснити... Повернувшись з Італії до Нью-Йорку, я прочитав життєпис святого Франциска. Виявляється, він був дивовижною людиною — віддавав

ближньому останнє, що мав. До речі, він проповідував не лише людям, але й тваринам, птахам і риbam.

— Це як?

— Якщо на його шляху зустрічалися річка або озеро, він йшов туди і з берега починав вчити риб любити Бога. Вони підпливали до нього, висунувши голови з води. Збиралися й інші слухачі: жаби, равлики, черепахи. Звідусіль зліталися птахи, приходили звірі. Всі слухали святого Франциска. Кажуть, він і сьогодні допомагає людям і всім живим істотам, він ще й досі ходить по землі...

Тато ще щось розповідав, але повіки мої стали важкі, і я заснув.

3

Тр-р-р! — простягнута крізь вушка спінінгу волосінь швидко розмотується у котушці; темне грузило з двома гачками, що бовтаються на ньому, летить понад затокою. Я міцно тримаю спінінг. Дивлюся, як грузило — бульк! — падає у воду, і навкруги розлітаються бризки.

— Молодець! — хвалить тато. — Ти навчився добре закидати.

Я намагаюсь встановити спінінг поміж двох каменів, але він падає. Піднімаючи його, я випадково вступив у воду, промочивши шкарпетки та кросівки. Якби була зараз тут мама, вона б відразу змусила мене вдягнути сухі шкарпетки. Але сьогодні вона з нами не поїхала, а тато нічого не помітив.

— Є! Є! Зачепив! — вигукнув я.

О-о, ця блаженна мить, за яку можна віддати все на світі — і морозиво, і велосипед, і навіть комп'ютер! Коли риба клює, і в моїх напружених руках смикається вудилище, мені здається, що я щасливий аж до неба.

Цікаво, хто ж на гачку?

4

— Спіймали щось? — запитує дядько, підійшовши до нас.

Цей дядько — безхатько.

Неподалік від місця, де ми ловимо рибу, у гайку, стоїть його намет. Ми оминаємо його щоразу, коли стежкою йдемо до берега. Біля намету справжнє звалище: всюди розкидані порожні бляшанки і пляшки, на землі валяються ковдри в пропалених дірках, стоїть крісло-каталка для інвалідів із купою мотлоху на сидінні.

За словами тата, цей дядько — безхатько і алкоголік. Незрозуміло, якого він віку і якої раси — чи то чорношкірий, чи то мулат. Завжди нечесаний, в лахмітті і стоптаних кросівках без шнурків або взагалі босоніж. Минулого разу він до нас також підходив, запитував, чи добре клює. Але тоді була погана погода, не клювало взагалі, і дядько відразу пішов.

— Мій син щойно спіймав камбалу, — відповідає йому тато, кивнувши в мій бік.

— Бой, покажи-но, що ти спіймав, похвалися, — звертається безхатько до мене.

Від нього тхне перегаром. Не дочекавшись відповіді, він виймає з води рибник зі спійманою камбалою.

— Яка красива риба! Віддай її мені! — просить він і, хитрувато примружившись, дивиться на мене.

— Не дам! — я видираю в нього з рук рибник. — Це моя риба!

Мені хочеться розмахнутись спінінгом і вдарити його!

Він кривить обличчя, наче йому боляче.

— Ти поганий бой. Ти злий. Fuck you, — бурчить він.

— Не кажи такого моєму синові, — втручається тато. — Не можна так розмовляти з дітьми.

Безхатько повільно розвертається обличчям до тата. Стискає величезні брудні кулаки.

Вони стоять один навпроти одного. Безхатько вищий за тата і ширший за нього в плечах. Якщо він зараз кинеться на тата і вб'є його, що буде зі мною? Мені хочеться бігти додому, до мами.

— Соррі, винний, — вибачається безхатько.

Він відходить, сідає на якусь колоду, запалює цигарку.

Неподалік від нас у воді на худих лапах стоїть сіра чапля. Зрідка, нахилиючись, чапля встромляє гострий дзьоб у воду і щось висмикує звідти.

Подалі від неї стоїть чорна чапля. Часом вона зривається з місця і летить в наш бік, але сіра чапля з криком летить їй назустріч і відганяє від своїх володінь. Щоразу, коли ми тут, я спостерігаю цю сцену — війну двох чапель.

— О-о! Уо-о... — раптом горлає бомж, встаючи і простягаючи вперед руки.

Чи то він співає, чи то регоче.

З протилежного берега відразу здіймається згряя качок; чайки, чаплі — всі летять до нього. Птахи знають — зараз їх будуть годувати.

Продовжуючи співати і реготати, безхатько дістає з кишені булку, відриває від неї шматочки і кидає птахам.

Я бачу, як з кущів вибігає кіт! Дикий смугастий кіт біжить до безхатька, переплигуючи через впалі гілки та калюжі. Кіт стає на задні лапи, а передні впирає в ноги безхатька. А потім танцює на задніх лапах. Безхатько бере kota за шкірки, піднімає і... цілує в писок.

Як страшно!

І як красиво тут! Високе небо, і трави високі, наче позолочені сонцем; вода в затоці грає такими ніжними відтінками, що важко передати словами. Якби я не хотів стати рибалкою, то обов'язково став би художником.

5

— Ось так: провели ми тут із тобою цілий день, а спіймали лише одну рибку, — говорить тато, виймаючи з води рибник. — Візьмемо її додому? Чи краще відпустимо, нехай плаває?

— Візьмемо, — відповідаю я сердито.

— Добре, — погоджується тато. — Тоді нумо збиратись, час вже додому.

Ми складаємо снасті і йдемо через гай стежкою до нашої машини. Проходимо повз намет безхатка-алкоголіка.

Він сидить на землі, розчепірівши ноги, і весь якимось дивно труситься. Навіть не дивиться в наш бік.

— А-а-а! — раптом він починає страшно волати. Падає на землю, обличчям на каміння та гілки. — М-мм... Хр-хр... — хрипить він задихаючись.

Тато ставить сумку на землю, швидко підходить до безхатка. Присівши поруч, перевертає його набік. Намацує в нього пульс, підклавши під голову свою долоню.

Я стою у кількох кроках і бачу, що обличчя безхатка в крові, грязюці та прилиплому листі.

— Хе-хе, — хрипить безхатко, продовжуючи труситись. Його ноги смикаються, як у жаби, яку оглушили каменякою.

Тато дістає мобільник, дзвонить:

— Не знаю його імені, на вигляд йому років п'ятдесят. Він безхатько. Схоже не епілептичний напад. Скоро приїдете? Добре, буду чекати.

6

Їдемо в машині додому. Перед моїми очима сцена: санітари кладуть безхатька на ноші і, прив'язавши ременями, несуть до фургону «Швидкої допомоги». Безхатько великий, чорний, брудний, страшний...

— Треба було віддати йому ту рибину, — каже тато, пригальмувавши на повороті. Схоже, він чимось засмучений.

Мене охоплює така лють, що я починаю бити ногами в спинку переднього сидіння.

— Припини! — наказує тато. — В тебе мокрі та брудні кросівки.

Але я наперекір йому ще сильніше лупцюю ногами спинку сидіння.

Тому що це моя риба! Нікому її не віддам!

7

Ніколи досі я не був таким нещасним, як у той останній місяць літа.

Як і раніше, у вихідні ми їздили на затоку. Тато та інші рибалки потроху ловили, а в мене не було жодного кльова! Наче якийсь злий чаклун наслав на мене чари.

Ночами я часто плакав. Вже не знаючи, кого просити, звертався до Франциска Ассизького: «Святий Франциску! Ти допомагаєш всім нещасним, навіть жабам і крабам. Чому ж ти не хочеш допомогти мені? Чому в мене не клює?...»

Безхатько-алкоголік не повертався. Тато сказав, що, мабуть, він в якійсь лікарні на лікуванні. А після лікування йому допоможуть із житлом, і сюди він вже навряд повернеться.

Шкода! Затока без безхатька спорожніла: ніхто більше не годував птахів, не співав пісні крабам, не дресирував кота.

8

Того осіннього ранку видалася на подив тепла погода. Ми з татом йшли стежкою до нашого місця на березі.

Коли ми проходили повз намету безхатька, я побачив, що над тліючим вогнищем в'ється дим. З намету раптом вискочив дикий кіт і зник у кущах.

— Безхатько повернувся! — вигукнув я і побіг до берега.

— Хелло, — я простягнув йому руку. Лише зараз я зрозумів, як скучив за ним.

— Хелло, бой, — він потиснув мені руку у відповідь.

Безхатько сидів на великому камені у воді, в темному халаті, переперезаний поясом. Кутив.

Зараз він виглядав більш-менш доглянутим, не таким кудлатим і брудним, як раніше.

— Ти вжевилікувався? — спитав я.

— Так, мені зробили операцію і з лікарні направили на реабілітацію. Але звідти я збіг.

— Правильно зробив, що збіг, — підтримав його я. — тільки не кажи про це моєму татові. Мій тато медбрат, обов'язково захоче знову тебе лікувати.

— Дякую, що попередив.

— Нумо ловити рибу разом.

— Ні, яюсь іншим разом, не сьогодні, — він підозріло подивився скося на тата, який щойно підійшов до нас. — О'кей, бой, мені час іти, на мене чекають, — відкинув недопалок і, піднявшись, пішов уздовж берега.

З птахів першою його побачила сіра чапля: вона подивилася на нього маленькими гострими оченятами і заплескала крилами.

9

У той день я наловив повний рибник риби! Пізно ввечері я лежав у своєму ліжку, прикривши очі. Мені здавалося, що я не вдома, а все ще на затоці: тримаю спінінг, і хтось таємничий у воді смикає за гачок. Я щасливо вдихав запахи водоростей і упалого листя.

Мені ввижався чоловік у темній рясі, підперезаний поясом. Чи то був святий Франциск, чи то безхатько. Поринаючи у золотаві трави, він не йшов, а наче ковзав по землі, по остюках та розбитих пляшках, ледь торкаючись їх босими ногами, і там, де проливалася його кров, виростили живі квіти.